

כוונת הז"ל באומרו שמוותר לשנות מפני דרכי שלום

לוויית ממנו, ובכך יעזבנו לנפשי, ובע"ה כשירווח לי, אשלם לו עד הפרוטה האחרונה, וזאת אסור לעשות ועובר הלווה על איסור דאורייתא.

מותר לשנות באופנים מסויימים בלבד

אלא חז"ל שהתירו לשנות מפני דרכי שלום דיברו בעניינים שאין נוגעים אל הממון, וגם בזאת התירו לשנות דווקא באופנים שונים ובשעת הדחק דייקא, וכאשר נבארנו בהמשך השיעורים אי"ה, ורק אז התירו לשנות מפני דרכי שלום, אך אין זה אומר כי מותר לשנות ולשקר בכל דבר ודבר, כי אין כזה מציאות שמותר לשקר בעלמא ובכל דבר בהיתר מפולפל של מפני דרכי שלום, אך ורק באופנים שונים בלבד, וזה טעות שראיתי שנשתרש ברבים מתוך חוסר ידיעה ותמימות, וזה אינו נכון כלל.

שקר גורר שקר גם כשמתחיל לשקר בהתר

ועתה אני רוצה לעורר אודות הדבר ששייך לדאבון לב, שאנשים ימשכו בקל להיות לחד מכת השקרנים. ובשיעור הקודם דיברנו אודות אנשים שמתחילים לשקר בפעמים אחדים בלבד, אך בקל ימשכו לשקר תדיר ולהיות לכת השקרנים, וזאת כי שקר גורר שקר וכמעט שאין מחסום לעצור הדבר.

ועתה אני רוצה להוסיף על דברי, כי חשש חמור זה שייך גם כשאין מדובר באנשים שקרנים שמתחילים לשקר ברשעים מתוך עבירה חלילה, אלא באנשים שמשנים מדיבורים ואומרים שקר באופנים המותרים, הרי שגם בהם שייך חשש זה ששקר גורר שקר.

כי כאשר אמרנו שקר גורר שקר, שכן דרכו של נפש האדם, והמציאות היא כי השקר שגורר עוד שקר אינו מבדיל אם זה שקר שמותר או שקר שאסור, ולכך בחכמה ובתבונה יבדוק בעצמו ויזהר מאוד שלא ימשך להיות חלקו בכת ההיא (ובעז"ה בהמשך השיעורים נציין ציורים ששייך לאדם בנקל ליפול בפך הלז).

בכל דבר שבעולם יוכל להתיר לעצמו לשקר ולומר 'מפני דרכי שלום'

והנה ישנם אנשים שמכח מאמר חז"ל זה, המה מורים היתר לעצמם לשקר באופן תדיר, וטענם בפיהם כי 'חז"ל התירו לשנות מפני דרכי שלום'.

אכן כד נתבונן בדבר נראה, שכמעט בכל דבר ודבר שבעולם יכול האדם לתרץ לעצמו ולומר שמשקר רק 'מפני דרכי שלום'. והיינו, כי הבה ונחשב דרכו של עולם, שהיכן יש צורך לאדם לשקר, אלא כשרואה שאם מאמר אמת יהיה בפיו יצא מזה דבר לא טוב וירגזו עליו הסובבים, לכך רוצה לשקר ולומר שלא כך היה מעשה, ובכך יצא נקי מכל המעשה שארע.

ויוצא מזה, כי בכל פעם שירצה האדם לשקר, יוכל לטעון ולומר בינו לבין עצמו, הלא אם אני אומר עתה דבר אמת זה יכול להרגיז את פלוני, וזה עלול להכעיס את פלמוני, ויצא מזה סכסוך וריב, ולכך מותר לי לשקר מפני השלום, ותקצר היריעה מלהכיל כל כך דוגמאות שאנשים מורים היתר לעצמם לשקר והכל בהיתר הדחוק של 'דרכי שלום', וזה שייך כמעט בכל תחום בחיי היום יום של האדם.

וזה וודאי אינו נכון, ואין שום היתר בדבר, ורק באופנים שונים התירו חז"ל לשנו"ת דייקא מפני השלום, אך זה לא אומר שמותר לשקר, כי לכל דבר שקר יוכל האדם לתרץ ולומר 'מפני דרכי שלום'.

בענייני ממון לא שייך ההיתר מפני דרכי שלום

והיינו, כי ראשית כל צריך לדעת, שבענייני הנוגע אל הממון לא שייך ההיתר של מפני השלום, ובזאת אם ישנה וישקר האדם גם מפני דרכי שלום, יעבור על איסור דאורייתא של 'מדבר שקר תרחק'. וכגון שיכחיש הלווה למלווה ויאמר לו שלא לווה ממנו ממון, וטענתו בלבד, כי אם אודה לו עתה שלווייתי ממנו, הרי יתבעני ממון, ואין לי כעת להביא לו, והא כשלא אשלם לו יצא מזה ריב וסכסוך, ולכך מוטב לי לשקר ולומר שלא

איסור מדבר שקר תרחק שייך רק בענייני ממון

בשיעור הקודם דיברנו אודות אופן האיסור של 'מדבר שקר תרחק', שזה שייך על פי הלכה רק בענייני ממונות, אך לשטות את חברו בשאר עניינים שאין שייכים לממונות לא שייך האיסור. אלא יש חיוב מדברי קבלה שהאדם ידבר רק דברי אמת, וזה שייך בכל מילי גם בדברים שאינם נוגעים אל הממון.

גם כשאין איסור עדיין יש מציאות חמור מאוד של כת שקרנים

אכן יש העניין החמור שמצאנו בחז"ל (סנהדרים קג.) שכת שקרנים אינם מקבלים את פני השכינה ה"י, וזה גם בשאר דברים שאינם נוגעים אל הממון, ומדובר באנשים שהם השתרשו כל כך בפגם זה, שכבר אינם מבחינים שהם אומרים ומדברים שקרים כל העת, ויוצא כי מרוב רגילתם לדבר שקר תמיד, הרי שדבר שקר יחשב להם בלבם לדבר אמת (וכאשר נתבאר בהרחבה בגליון פר' יתרו), יעו"ש.

אמנם צריך לבאר מה הכוונה שיש איסור דאורייתא של שקר רק בממונות ובשאר דברים אין איסור, האם זה אומר שמותר לשקר כל העת, בתמיהה, הרי יש העניין החמור של כת שקרנים שאינם מקבלים פני השכינה וזה שייך גם בשאר דברים שאין נוגעים אל הממון, אם כן מה הכוונה בהיתר זה.

אין התר לשקר בסתם ולתרץ עצמו כי חז"ל התירו מפני דרכי שלום

אלא כי הנה ידוע אמרם ז"ל (יבמות סה:) 'א"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון, מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר (בראשית נטז) אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו'.

ועוד איתא שם ר' נתן אומר מצוה, שנאמר (שמואל א טז, ב) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו'. ע"כ.